

Kraków, 14.04.2026

Dr hab. Anna Błasiak, prof. UIK
Instytut Nauk o Wychowaniu
Wydział Pedagogiczny
Uniwersytet Ignatianum w Krakowie

RECENZJA

rozprawy doktorskiej mgr Natalii Gałązki
pt. *Doświadczenia wychowania przez rodziców z zaburzeniami afektywnymi
dwubiegunowymi – perspektywa dorosłych dzieci*
napisanej pod kierunkiem naukowym dr hab. prof. UAM Ewy Włodarczyk,
Poznań 2026, ss.273

Uwagi formalne

Recenzja została przygotowana na wniosek Rady Naukowej Dyscypliny Pedagogika Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, zgodnie z wymaganiami stawianymi tego typu ocenom.

Dysertacja została poddana analizie i ocenie ze względu na kryteria formalne, merytoryczne i metodologiczne. Zaopiniowany został również wkład, jaki wnosi praca doktorska w rozwój dyscypliny pedagogika.

Recenzja w końcowej części zawiera konkluzję konieczną dla dalszych etapów procedowania o nadanie stopnia doktora.

Recenzja - wymagane informacje o ocenianej rozprawie doktorskiej

Praca doktorska pt. *Doświadczenia wychowania przez rodziców z zaburzeniami afektywnymi dwubiegunowymi – perspektywa dorosłych dzieci* mgr Natalii Gałązki stanowi podstawę ubiegania się w aktualnym postępowaniu o nadanie stopnia doktora w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie pedagogika.

Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska, w mojej ocenie, eksponuje ważny i interesujący obszar zarówno analiz teoretycznych, jak i empirycznych. Wpisuje się w nurt badań pedagogicznych, ze szczególnym wskazaniem pedagogiki społecznej, ze względu na uczynienie przez Autorkę głównym problemem swoich eksploracji zjawiska doświadczeń rodzinnych w perspektywie dorosłych dzieci, których rodzic chorował na zaburzenia afektywne dwubiegunowe. Choroba rodzica może przyczyniać się do wystąpienia dysfunkcji w rodzinie w zakresie realizowanych przez nią zadań, gdyż rodzic jest osobą odpowiedzialną za przebieg wewnątrzrodzinnego procesu wychowania (s.9), a sama rodzina podstawowym środowiskiem wychowawczym odgrywającym kluczową rolę w kształtowaniu osobowości i tożsamości człowieka.

Podjęta w recenzowanej pracy problematyka wydaje się być ważna poznawczo. Z jednej strony ukazuje dominującą rolę środowiska rodzinnego w procesie wychowania, podkreślając jej wartość jako jedynej w swoim rodzaju przestrzeni życia osobistego i wspólnotowego oraz niezastąpionego środowiska rozwoju człowieka, ale pod warunkiem, że funkcjonuje prawidłowo i nie krzywdzi swoich członków. Z drugiej zaś strony, odnosząc się do systemowego ujęcia rodziny podkreśla, że rodzina jest zdolna do rekonstrukcji i przekształceń, ponieważ jest czymś więcej niż prostą sumą elementów. Osoby i relacje rodzinne tworzą specyficzny i niepowtarzalny układ, odrębny i intymny świat, wewnętrzne życie rodziny. W środowisku tym tkwią zasoby i potencjały, które pozwalają mu na trwanie w zmieniającej się rzeczywistości, ale także na dostosowanie się do zmiany w obszarze struktury wewnętrznej. Choroba rodzica związana z zaburzeniami afektywnymi dwubiegunowymi nie wpisuje się w naturalny bieg życia rodziny, należy do krytycznych wydarzeń życiowych, co wymaga od rodziny zastosowania nowych sposobów radzenia sobie, uruchomienia strategii zaradczych, by zachować równowagę. W tej perspektywie, na co zwróciła uwagę Autorka, pojawia się potrzeba wspierających i pomocowych działań pedagogicznych. Wsparcie to dotyczy wszystkich członków rodziny, bo to rodzina jest tą pierwszą i najważniejszą, ale także całożyciową, przestrzenią doświadczania i biograficznego uczenia się. Dokonane analizy wnoszą do obszaru pedagogiki nowe i interesujące badawcze tropy. Recenzowana praca doktorska jest próbą wypełnienia istniejącej luki poznawczej i opracowania zagadnienia doświadczeń osób wychowujących się z rodzicem z zaburzeniami afektywnymi dwubiegunowymi oraz wynikających z tego faktu konsekwencji, co podkreśliła sama Autorka (s.9). W efekcie otrzymujemy spójny poprawnie osadzony w teorii obraz życia

rodzinnego naznaczonego trudnym doświadczeniem choroby, z którą zmagają się wszyscy członkowie rodziny, nie tylko osoba chora.

Należy wskazać, że zainteresowanie rodziną trwa od najdawniejszych czasów, ponieważ jest głównym środowiskiem życia człowieka, ale ma także przełożenie na wymiar społeczny. Eksploracje dotyczące rodziny i rodzinności są współcześnie podejmowane dość często, choć z różnych przyczyn i w różnych kontekstach. Obecna sytuacja dziecka i jego rodziny niejako wymusza konieczność podejmowania badań, by móc wspierać i podejmować odpowiednie działania pedagogiczne zgodne z aktualnymi potrzebami i zasobami. Publikacje naukowe, doniesienia z badań dotyczące tego obszaru wskazują, że Autorka podjęła się aktualnego tematu, wpisując się w debatę naukową dotyczącą rodziny jako środowiska wychowawczego z uwzględnieniem kategorii krytycznego wydarzenia życiowego, jakim jest choroba rodzica. Realizowany projekt badawczy łączy się z próbą poszerzenia jej o nowe perspektywy teoretyczne i praktyczne. Dlatego uznaję, że podjęta problematyka jest doniosła badawczo ze względu na jej aktualność, użyteczność (odślania potrzebę wsparcia całej rodziny i jej wszystkich członków indywidualnie w sytuacji choroby rodzica, prowadzenie działań (psycho)edukacyjnych wszystkich pokoleń) oraz perspektywiczność (poszukiwanie nowych interwencji pedagogicznych w oparciu o wiedzę teoretyczną i empiryczną oraz naukową i potoczną).

Pani Natalia Gałązka posiada wiedzę w podjętym temacie, raczej swobodnie porusza się po analizowanych zagadnieniach, szczególnie w obszarze systemowego ujęcia rodziny i zaburzeń afektywnych dwubiegunowych (ChAD), z konsekwencją realizuje swoje cele badawcze. Wywód Autorki jest prowadzony tytułami rozdziałów i paragrafów, jest spójny, tworzy logiczną całość. Zawartość pracy odpowiada przedmiotowi badań, który wynika z tytułu dysertacji.

Zaprezentowane powyżej argumenty uzasadniają wstępnie, że zjawisko doświadczenia wychowania przez rodzica z zaburzeniami afektywnymi dwubiegunowymi – z perspektywy dorosłych dzieci, podjęte przez Autorkę pracy doktorskiej, jest zagadnieniem ważnym dla pedagogiki, by na bieżąco móc diagnozować życie rodzinne, sytuację dzieci i młodzieży oraz podejmować stosowne interwencje pedagogiczne, celowe działania uwzględniające najnowszą wiedzę o charakterze naukowym i potocznym, której podstawą jest naturalne doświadczenie osoby. W tym zakresie rozprawa mgr Natalii Gałązki charakteryzuje się nowością ujęcia i podejmuje tematykę zgodną z aktualnymi potrzebami i wyzwaniem społecznymi, wpisując się w rozwój nauk społecznych, w tym pedagogiki.

Przedłożony do recenzji doktorat liczy 273 strony, podzielony jest na cztery części (rozdziały) oraz wstęp (ss. 9-12), zamiast zakończenia, czyli wskazówki dla praktyki (ss. 252-260), bibliografię (ss.261-270), aneks (ss. 271-273), który zawiera narzędzia badawcze wykorzystane w projekcie. Kolejność rozdziałów jest poprawna i tworzy spójną, uzasadnioną całość. Poszczególne rozdziały różnią się objętością. Pod względem formalna rozprawa nie budzi wątpliwości, jest dobrze skonstruowana i dotyczy zapowiedzianej w tytule problematyki. Język i styl pracy pod względem formalnym nie budzą większych zastrzeżeń, są zasadniczo poprawne, układ treści przejrzysty. Zdarzają się drobne usterki interpunkcyjne. Treść pracy została zaopatrzona w przypisy dolne. Doktorantka zebrała znaczącą literaturę krajową, pozycje zagraniczne są nieliczne. Bibliografa jest adekwatna do podjętej problematyki. Jest też interdyscyplinarna. Autorka dokonała ujęcia badanego zjawiska z różnych perspektyw teoretycznych i empirycznych w obszarze nauk społecznych. Przedmiot badań uzasadnia taki szeroki kontekst dokonanych analiz.

Recenzowana rozprawa doktorska posiada klasyczny układ oraz przemyślaną i odpowiednio rozwiniętą strukturę charakterystyczną dla prac teoretyczno-empirycznych, gdzie w poszczególnych rozdziałach są rozwijane główne zagadnienia i kategorię poznawcze dysertacji wynikające z podjętego tytułu, celu i postawionych problemów badawczych. Całość pracy otwiera strona tytułowa, która informuje o temacie pracy (również w języku angielskim), Autorze i Promotorze oraz o miejscu, czasie, dyscyplinie realizowanego projektu badawczego. Następnie odnajdujemy podziękowania, streszczenie i słowa kluczowe w wersji polskiej i angielskiej, spis treści. *Wstęp* zawiera wymagane elementy strukturalne charakterystyczne dla tego typu prac: syntetyczne wprowadzenie w tematykę pracy, jej cel, krótkie uzasadnienie wyboru tematu, opis struktury pracy. Zabrakło we *Wstępie* odniesienia do zastosowanej strategii badawczej i dokonanego przeglądu literatury.

Pod względem formalnym, w mojej opinii, dysertacja jest poprawnie skonstruowana, kolejność rozdziałów odpowiada wymaganiom stawianym pracom naukowym. Również redakcyjnie praca spełnia naukowe kryteria.

Część teoretyczna rozprawy obejmuje dwa pierwsze rozdziały (I,II), które składają się każdy z pięciu paragrafów i stanowią konceptualizację badań własnych. Rozdział I pt. *Funkcjonowanie systemów rodzinnych uwarunkowane zaburzeniami afektywnymi dwubiegunowymi rodziców* poświęcony jest interdyscyplinarnej analizie rodziny jako środowiska życia i wychowania oraz realizowanych przez nią funkcji i zadań w odniesieniu także do rodzica z ChAD. W odniesieniu do tytułu rodzi się pytanie o zastosowaną liczbę

mnogą – „rodziców”, gdy analizowana jest sytuacja wychowania w domu rodzinnym z jednym rodzicem z zaburzeniem afektywnym dwubiegunowym. Podobne zastanowienie pojawia się w kontekście tematu głównego rozprawy.

W pierwszym rozdziale fundamentalną kategorią poznawczą jest teoria systemowego ujęcia rodziny, która stanowi punkt wyjścia dla rozumienia sytuacji i funkcjonowania rodziny z rodzicem z zaburzeniami afektywnymi dwubiegunowymi. Przeprowadzona analiza w tym zakresie jest bardzo rzetelna. Zasadniczo kolejność podejmowanych tez jest poprawna i nie budzi zastrzeżeń.

Z korzyścią dla prezentowanych treści, ale i całej rozprawy, bo dotyczy to wszystkich rozdziałów, byłoby zamieszczenie wprowadzeń, po tytule głównym, do rozdziałów. W pierwszym rozdziale ważną kwestią, która wymagałaby jeszcze pewnego dopowiedzenia w treści są tytułowe „doświadczenia wychowania”. W paragrafie 1.2. *Dominująca rola środowiska rodzinnego w procesie wychowania* Autorka skupiła się na definiowaniu rodziny z różnych perspektyw, natomiast zagadnienia dotyczące procesu wychowania zostały zmarginalizowane oraz ujęte bardzo ogólnie i powierzchownie (np. rodzice jako najważniejsi wychowawcy, więzi rodzinne, atmosfera rodziny, postawy i style wychowania). Uwagi te nie mają charakteru krytycznego, ale rozwijający i przyczyniający się do podniesienia jakości pracy w przypadku decyzji o jej publikacji (do czego zachęcam).

Kolejny rozdział II pt. *Konsekwencje biograficzne dorastania z rodzicem mierzącym się z zaburzeniami afektywnymi dwubiegunowymi* ma charakter teoretyczny i podejmuje wybrane kwestie w zakresie konsekwencji wynikających z dorastania z rodzicem z ChAD, które dotyczą różnych obszarów i perspektyw funkcjonowania osoby, której biografia została naznaczona chorobą rodzica. Autorka skupiła się w pierwszej kolejności na znaczeniu doświadczeń w cyklu życia człowieka, zgodnie z tytułową kategorią oraz roli wspomnień i pamięci autobiograficznej, które mają znaczenie dla budowania własnej biografii oraz tożsamości, decydując o rozwoju człowieka lub jego zakłóceniach. Mamy tutaj odwołanie się do uczenia się z własnej biografii, które jak twierdzi Elżbieta Dubas (2011, s. 7), „to uczenie się z przypominanych doświadczeń, zawartych we własnej pamięci biograficznej w wyniku refleksji nad własną biografią (autobiografią)”. Również odwrotnie, refleksyjność może wpływać na procesy uczenia się. Te kwestie mają pedagogiczne konsekwencje – wskazują, że diagnoza środowiska rodzinnego powinna odbywać się również z uwzględnieniem biograficznego procesu uczenia się, ponieważ stwarza to szansę wspomagania rodzin doświadczających trudności w swoim funkcjonowaniu.

Rozdział III *Rozstrzygnięcia metodologiczne własnego projektu badań*, zgodnie z wymaganiami prac naukowych i przyjętym tytułem, zawiera podstawowe założenia metodologiczne badań własnych, opis przyjętej metodologii i realizowanej procedury badawczej. Tytuł paragrafu 3.2. *Metodologia badań własnych* został według mnie użyty niefortunnie, ponieważ zarówno kwestie z paragrafu 3.1. i 3.3. można wpisać także w ten kontekst. Treść całego rozdział dotyczy założeń badawczych. Należy wskazać, że założenia te zasadniczo opracowano poprawnie oraz zgodnie z przyjętą i konsekwentnie realizowaną drogą metodologiczną. Jednak zastanawia bardzo szczegółowe, i w mojej opinii, nadmierne przywoływanie literatury metodologicznej, definiując podstawowe kategorie badawcze. Na etapie pracy doktorskiej te czynności są zbędne w tak rozbudowanej formie. Drugie zastanowienie dotyczy formułowania problemów badawczych szczegółowych, czy zasadne są pytania od partykuły „czy”, tym bardziej, jeśli mamy do czynienia z badaniami jakościowymi, które mają bardziej wnikliwy charakter poznawczy niż deklaracja „tak/nie”.

Rozdział IV *Doświadczenia wychowania przez rodziców z zaburzeniami afektywnymi dwubiegunowymi w świetle narracji ich dorosłych dzieci* ma charakter analityczny. Dotyczy analizy i interpretacji wyników badań własnych w oparciu o przyjęte założenia metodologiczne. Pod względem objętości jest to największy rozdział (ss. 162-251), obejmuje cztery paragrafy. W tym kontekście rodzi się pytanie, czy nie byłoby zasadne wypracowanie dwóch rozdziałów o charakterze analitycznym? W pierwszej części rozdziału Autorka charakteryzuje grupę badawczą (dziewięć osób). Następnie w dwóch paragrafach (4.2. i 4.3.) prezentuje otrzymane dane empiryczne, które Doktorantka konfrontuje także z danymi wynikającymi z kwerendy literatury przedmiotu. Analizy dotyczące poszczególnych obszarów są raczej wyczerpujące i zaprezentowane klarownie, choć ze względu na uzyskane obszerne dane empiryczne Autorka nie ustrzegła się pewnych powtórzeń w zakresie badanych przestrzeni (np. przemoc fizyczna, psychiczna).

Należy podkreślić, że treści zaprezentowane w tej części rozprawy obejmują złożoną materię badawczą, poddaną odpowiednim analizom i wyjaśnieniom, ukazując bogaty obraz zmagania wychowywania się w rodzinie z rodzicem obarczonym ChAD. Eksplorowane wymiary są opisane szczegółowo, co w efekcie prowadzi do bogatej treści w tej części pracy. Autorka uzyskała obszerny i interesujący poznawczo materiał empiryczny, który poddała analizie i interpretacji, uzupełniając je stosownymi odsyłaczami do literatury przedmiotu (np. w obszarze form wsparcia społecznego). Ostatni paragraf *Wnioski z badań* – zawiera prezentację wniosków końcowych, które zostały wyprowadzone przez Autorkę na bazie analiz empirycznych dokonanych w pracy. Ten paragraf stanowi swoiste zwięźczenie

eksploracji i projektu badawczego, skupiające się na czynnikach dysfunkcyjności systemu rodzinnego w sytuacji zaburzenia afektywnego dwubiegunowego jednego z rodziców. W treści tego paragrafu pojawia się schemat (s. 244), który nie posiada żadnego opisu, czy odsyłać. Wartość tego rozdziału wynika z bogatego materiału empirycznego, który uzyskała Autorka i poddała wnikliwej analizie i interpretacji.

W części pt. *Zamiast zakończenia, czyli wskazówki dla praktyki* Doktorantka podsumowuje cały zrealizowany projekt teoretyczno-empiryczny dotyczący doświadczeń osób dorosłych wychowujących się w rodzinach z zaburzeniem afektywnym dwubiegunowym jednego z rodziców. W syntetyczny sposób Autorka wskazuje na potrzebę objęcia interdyscyplinarnym wsparciem dzieci osób z ChAD oraz całego systemu rodzinnego, w którym rodzic otrzymał diagnozę. Została wskazana potrzeba działań edukacyjnych dla wszystkich pokoleń podejmowanych przez różne osoby i instytucje. Autorka szczegółowo opisała wskazania proponowanych form działań, czyli implikacje pedagogiczne, realizując w ten sposób jeden z założonych celów badań.

Recenzowana rozprawa doktorska pt. *Doświadczenia wychowania przez rodziców z zaburzeniami afektywnymi dwubiegunowymi – perspektywa dorosłych dzieci* przygotowana przez mgr Natalię Gałązkę podejmuje ważną i aktualną problematykę z obszaru pedagogiki w zakresie funkcjonowania systemu rodzinnego z problemem ChAD jednego z rodziców i konsekwencji z tego wynikających dla dziecka teraz i w przyszłości. Wartością pracy są obszerne badania empiryczne przeprowadzone z wykorzystaniem warsztatu metodologicznego charakterystycznego dla nauk społecznych, w tym pedagogiki. Ich rezultaty posłużyły do poznania rodzinnych doświadczeń osób dorosłych, które zmagają się w swoim życiu z zaburzeniem ChAD rodzica oraz pozwoliły na wskazanie określonych potrzeb, sposobów wsparcia i działań edukacyjnych oraz inicjatyw społecznych realizowanych przez różne instytucje i osoby. Wyniki badań Autorki mogą inspirować do dalszych eksploracji. Dysertacja potwierdza znajomość podstaw teoretycznych podjętej problematyki oraz podstawowe umiejętności Doktorantki związane z samodzielnym planowaniem i realizowaniem badań naukowych. W związku z powyższym oceniam recenzowaną pracę doktorską pozytywnie pod względem formalnym, metodologicznym i merytorycznym.

Konkluzja

Stwierdzam, że przedłożona do recenzji dysertacja pt. *Doświadczenia wychowania przez rodziców z zaburzeniami afektywnymi dwubiegunowymi – perspektywa dorosłych*

dzieci, przygotowana przez mgr Natalię Gałązkę pod kierunkiem prof. UAM dr hab. Ewy Włodarczyk, jest oryginalnym opracowaniem postawionego problemu naukowego i spełnia wymagania stawiane pracom doktorskim w obowiązujących przepisach: w art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018 r. poz. 1668 z późn. zm.) oraz spełnia kryteria ustawowe zgodnie z art. 13 ustawy z dnia 14 marca 2003 o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2003 r. Nr 65, poz. 595 z późn. zm.).

Wniosuję do Rady Naukowej Dyscypliny Pedagogika Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu o przyjęcie rozprawy doktorskiej i dopuszczenie mgr Natalii Gałązki do dalszych etapów postępowania o nadanie stopnia naukowego doktora w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie pedagogika.

Anna Błasiak

